

Mitä haluaisit tehdä kerhossa?

Lapsen kuulemisen menetelmiä

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

Onni löytyy arjesta.

Julkaisija

Mannerheimin Lastensuojeluliitto

Käsikirjoitus

Tiina Tuomisto, Mari Korhonen, Mia Viljanen

Käsikirjoituksen kommentoijat

Tiia Brockman, MLL:n Pohjois-Pohjanmaan piiri

Miia Kerokoski, MLL:n Hämeen piiri

Marica Lonka, MLL:n Aviapoliksen yhdistys

Kirsi Länsitie, MLL:n Käpylän yhdistys

Johanna Manninen, MLL:n Hämeenlinnan yhdistys

Jaana Ritola, MLL:n Uudenmaan piiri

Niina Rosenberg, MLL:n Hämeenlinnan yhdistys

Kiitokset

Lämpimät kiitokset yhteistyöstä MLL:n Hämeenlinnan yhdistykselle, joka auttoi oppaan tekemisen eri vaiheissa.

Ulkoasu Hahmo

Taitto Tarja Petrell

Valokuvat Antero Aaltonen, Katri Lehtola, Matti Matikainen

Paino ESA Print Oy 2014

Mannerheimin Lastensuojeluliitto on avoin valtakunnallinen kansalaisjärjestö, joka edistää lapsen oikeutta hyvään ja turvalliseen lapsuuteen. MLL:n keskusjärjestön jäseniä ovat 10 piirijärjestöä ja 558 paikallisyhdistystä, joilla on yhteensä yli 91 000 jäsentä.

MLL edistää lapsiperheiden hyvinvointia tarjoamalla vertaistukea ja luomalla osallistumismahdollisuuksia eri elämäntilanteissa. Liitto kouluttaa, tekee selvityksiä ja tuottaa aineistoja kouluille ja kasvattajille. MLL edistää monipuolisesti lapsen oikeuksien toteutumista.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton toiminnan ydinalueet ovat

- lasten ja lapsiperheiden hyvinvoinnin ja elinolojen edistäminen
- lasten kuulemisen ja osallisuuden edistäminen
- lapsuuden kunnioittaminen ja suojeleminen ja
- vanhemmuuden arvostaminen ja tukeminen.

Vuosittain

- Lasten ja nuorten puhelin ja Nuortennetin kirjepalvelu vastaa noin 30 000 yhteydenottoon.
- Vanhempainpuhelin ja Vanhempainnetin kirjepalvelu vastaa noin 900 yhteydenottoon.
- Yläkouluissa toimii noin 14 000 MLL:n tukioppilasta, internetissä nuoria tukee noin 20 verkkotukaria eli verkk@ria.
- Lähes 1 200 MLL:n kouluttamaa lasten hoitajaa työskentelee noin 6 000 perheessä.
- Noin 500 MLL:n kouluttamaa tukihenkilöä tekee työtä perheiden ja nuorten parissa.
- MLL ylläpitää yli 530 perhekahvilaa, joissa kokoontutaan noin 16 000 kertaa.
- MLL:ssa toimii noin 310 vertais- ja muuta aikuisten ryhmää.
- MLL:n kerhoissa käydään yli 430 000 kertaa.
- MLL järjestää koulujen alkaessa Hyvä alku koulutielle- ja Hyvä alku yläkouluun -kampanjat, joilla tavoitetaan yli 55 000 ekaluokkalaisen ja noin 50 000 seitsemäsluokkalaisen vanhemmat.

MLL tarjoaa kaikenikäisille mahdollisuuden osallistua työhön lasten hyväksi. MLL:n toiminnan perusta on paikallinen vapaaehtoistoiminta.

www.mll.fi

Sisällys

Lapsen kuuleminen edistää lapsen hyvinvointia | s. 4

Oppaan käyttäjälle | s. 5

Lähtökohtana turvallinen ryhmä | s. 5

Lapset mukaan suunnittelemaan | s. 6

Lasten haastattelemine | s. 6

Piirretään tärkeitä asioita | s. 8

Rentoutuminen on tärkeää | s. 8

Katsotaan kuvia | s. 10

Lapset kerhoa toteuttamassa | s. 11

Kerholle säännöt | s. 11

Mielipiteen ilmaisua | s. 11

Yhteispiirtämistä | s. 12

Sadutus | s. 13

Tehdään näytelmä | s. 14

Yhteisen leikin rakentaminen | s. 15

Arviointi lasten kanssa | s. 17

Lelu avuksi arviointiin | s. 17

Kuva avuksi arviointiin | s. 17

Arvioidaan ilman sanoja | s. 19

Lapsen kuuleminen edistää lapsen hyvinvointia

MLL:n kerhoissa jokainen lapsi on yhtä arvokas osallistuja ja aktiivinen toimija. Lapsen aito kuuleminen ja näkemysten huomioonottaminen vahvistavat lapsen osallisuutta ja lasta huomioivaa kasvatuskulttuuria. Lapsen kuuleminen ja osallisuus edellyttävät kerhon ohjaajalta valmiuksia tehdä yhteistyötä lasten kanssa, kuunnella heitä ja ottaa lasten mielipiteet huomioon kerhon eri vaiheissa: suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Parhaiten lasten näkemyksiä saadaan selville kiireettömässä ilmapiirissä leikkien ja yhdessä toimien. Tärkeää on huomioida jokainen lapsi, jotta jokainen kokee olevansa osa ryhmää.

Kun lapsi saa nähdä oman toimintansa vaikutuksia ja osallistua toiminnan eri vaiheissa, hänen taitonsa ja halunsa vaikuttamiseen lisääntyvät. Lapselle muodostuu käsitys itsestään pystyvänä toimijana. Aktiiviseksi toimijaksi oppinut lapsi osaa myös pyytää apua ja tarjota apuaan sitä tarvitseville. Lapsen kuuleminen edistää siten myös turvallisen ryhmän muotoutumista ja ryhmähenkeä. Kokemukset kuulluksi tulemisesta edistävät lapsen hyvinvointia ja kantavat pitkälle aina nuoruuteen ja aikuisuuteen asti.

Alle kouluikäisten lasten mielipiteitä ja toiveita voi kuunnella monin eri tavoin. Lapset antavat palautetta usein välittömästi, sitä kannattaa kuunnella tarkasti. Myös erilaisilla osallistavilla leikeillä ja toiminnallisilla menetelmillä voi rohkaista lapsia ilmaisemaan ajatuksiaan. Yhdessä lasten kanssa tehtävää suunnittelua ja arviointia täytyy harjoitella, kuten ohjattuja leikkejä ja pelejä. Kun lapsen kuulemisen menetelmät ovat tulleet tutuiksi lapsille ja aikuisille, löytyvät parhaat tavat soveltaa niitä omassa toiminnassa. Tässä oppaassa esitellyt menetelmät pohjautuvat lapsille ominaisiin tapoihin toimia ja ilmaista itseään liikkuen, leikkien, tutkien ja taiteillen.

Lasten ajatukset ja oivallukset rikastuttavat usein myös aikuisten elämää ja opettavat monia asioita. Lasten parissa työskentelevät saavatkin olla aitiopaikalla kuuntelemassa lasten näkemyksiä.

Tarja Satuli-Kukkonen
perhekeskustoiminnan päällikkö

*Lapsen oikeus tulla kuulluksi
ja lasten näkemysten huomioon
ottaminen pohjautuvat
YK:n Lapsen oikeuksien sopimukseen.*

Oppaan käyttäjälle

Oppaassa on helposti toteutettavissa olevia menetelmiä, joiden avulla voi selvittää 2–6-vuotiaiden lasten mielipiteitä, toiveita, unelmia ja ajatuksia kerhotoiminnasta.

Opas rakentuu kolmeen osaan. Ensimmäisessä käsitellään sitä, miten lapsen voi ottaa mukaan kerhon suunnitteluun. Toisessa on menetelmiä siihen, miten lasta voi kuulla kerhokauden aikana. Kolmannessa osassa on ideoita siihen, miten kerhoa voi arvioida lapsen kanssa yhdessä.

Opas on tarkoitettu MLL:n kerho-ohjaajille. Sitä voi soveltaen käyttää myös perhekahviloissa sekä lasten ja vanhempien yhteisissä kerhoissa. Oppaan tehtävistä voi valita omaan ryhmään parhaiten soveltuvat. Osa menetelmistä toimii parhaiten muskareissa ja liikunta- ja taidekerhoissa, osa taas leikki- ja varhaiskasvatuskerhoissa.

Kun kysyt kerhossa lapsilta mielipiteitä tai ehdotuksia, toteuta niitä tai perustelee, miksi ehdotuksia ei voi nyt toteuttaa. Tärkeää siis on, että lasten ideat ja ajatukset tulevat huomioiduksi, vaikkei niitä voisi toteuttaakaan. Muista kertoa myös lasten vanhemmille, että MLL:n kerhoissa kuunnellaan ja kunnioitetaan lasten ideoita ja ajatuksia.

Lähtökohtana turvallinen ryhmä

Turvallisessa ryhmässä lapsi uskaltaa olla oma itsensä, ja tällaisessa ryhmässä kunnioitetaan erilaisuutta. Turvallinen ilmapiiri rohkaisee lapsia ilmaisemaan ajatuksiaan ja mielipiteitään. Turvallisen ryhmän luomiseen pitää kiinnittää huomiota erityisesti kerhokauden alussa ja uuden lapsiryhmän aloittaessa. Ryhmäyttäminen kerhokauden alussa on tärkeää, jotta lapset oppivat tuntemaan toisensa.

Ryhmä on turvallinen, jos sillä on yhteiset pelisäännöt. Kun lapsi saa olla mukana miettimässä,

millaiset seikat tekevät ryhmästä sellaisen, että siinä on mukava olla, sääntöihin on helpompi sitoutua. Voit palata yhdessä sovittuihin sääntöihin lasten kanssa aina tarvittaessa.

Ryhmän yhtenäisyydestä pitää huolehtia koko kerhokauden ajan, jotta kukaan lapsista ei jäisi ryhmästä tai leikeistä ulkopuolelle. Kerhon turvallista, hyväksyvää ja myönteistä ilmapiiriä luovat kaikkien lasten tasapuolinen huomiointi, ikäsoinen toiminta, kilpailun ja suorittamisen välttäminen, kiireettömyys sekä kiusaamisen ehkäisy. Lasten keskinäistä vuorovaikutusta, lasten välisten suhteiden muodostumista ja toisten huomioonottamista on tärkeää tukea koko ajan.

Kerho-ohjaaja voi luoda turvallista, tasavertaista ja kannustavaa ilmapiiriä huomioimalla seuraavia periaatteita lasten kanssa keskustellessaan:

- Kohdista huomiosi jokaiseen lapseen vuorotellen. Lapselle on merkittävää, että hänet huomioidaan yhteisessä keskustelussa.
- Osoita myös arimmille lapsille kysymyksillä tai muulla tavoin puheenvuorot.
- Osoita olevasi kiinnostunut lapsen mielipiteestä ja anna positiivista palautetta. Näin ilmaiset, että jokainen on tärkeä osa ryhmää.
- Jos keskustelua ei synny, voit helpottaa puhumisen kynnystä antamalla lapselle vaihtoehtoja johdattelematta kuitenkaan liikaa. Keskusteluun osallistuminen on kuitenkin vapaaehtoista. Voit myös todeta, ettei haittaa, jos ei juuri nyt tule mieleen mitään.
- Rohkaise lasta toteamalla, että lapsi voi halutessaan kertoa myös myöhemmin oman mielipiteensä.
- Ohjaa ja kannusta lapsia myös kuuntelemaan toisiaan.

Lapset mukaan suunnittelemaan

Havainnoimalla ja kuuntelemalla lapsia kerhossa voi selvittää, mikä lapsia juuri sillä hetkellä kiinnostaa. Havainnointi tukee suunnittelua.

Ohjeita lasten havainnoimiseen:

- Havainnoi ja kuuntele lapsia, mikä heitä juuri sillä hetkellä kiinnostaa ja mistä lapset ovat innostuneita. Luovu hetkeksi omista suunnitelmistasi.
- Jos lapsia kiinnostaa esimerkiksi ötökät, voitte tehdä lasten kanssa ötökkämusiikkia, ötökkäsatuja, ötökkänäytelmiä, ötökkäskarteluja tai tutkia oikeita ötököitä. Voit laajentaa ja supistaa lapsia kiinnostavaa teemaa niin paljon kuin haluat.
- Kuljeta lasten kanssa yhdessä valitsemaanne teemaa kerhossa vaikka koko kerhokauden tai sitten vain muutaman kerran.
- Ole leikin ulkopuolinen tarkkailija ja kirjaa ylös lasten roolit ja vuorosanat sekä toiminta.
- Mene mukaan leikkiin, mutta anna lasten tehdä päätökset. Pidä yllä myönteistä ja turvallista ilmapiiriä. Turvaa kaikille tasavertaiset osallistumisen mahdollisuudet.
- Ota kuninkaan, kapteenin tai jonkun muun rooli itsellesi ja johdata lapset keskustelemaan mielikuvitusmaailman turvin omista toiveistaan.

Pienten lasten havainnointi

- Muista, että vauvatkin osallistuvat jokainen omalla tavallaan kerhoon. Jokainen vauva on oma persoonansa ja hänellä on ”mielipiteensä”.
- Tarkkaile ryhmää ja vauvoja muutaman kerhokerran ajan.
- Ota toiminnassa huomioon jonkun tai joidenkin vauvojen lempiasiat ja kerro niistä myös vauvoille ja vanhemmille esimerkiksi sanomalla: ”Olen huomannut, että Viivi ja Pekka tykkäävät kovasti tanssimisesta, joten tanssitaan nyt.”
- Laulakaa tuttuja lauluja uusilla sanoilla, joissa olet huomionnut lasten toiveita ja ajatuksia.
- Pyydä vanhempia tekemään havaintoja omista vauvoistaan ja isommista lapsistaan ja kertomaan, mikä heidän lapsille on mieluisaa tekemistä. Ota nämä suunnittelun tueksi. Voitte myös yhdessä pohtia, mitä ideoita voidaan toteuttaa.

Lasten haastatteleminen

Lapsia voi haastatella ryhmänä tai yksitellen, kuvia apuna käyttäen tai ainoastaan kysellen. Lapset voivat haastatella myös toisiaan. Kysymällä lasten ajatuksia vahvistat lasten kokemusta siitä, että heidän mielipiteitään pidetään tärkeinä eikä ketään syrjitä. Lapsista on usein hauskaa haastatella tosia lapsia, ja joskus kaverille voi olla helpompi kertoa asioita kuin ohjaajalle.

Kerro minulle, mistä sinä tykkäät

► **Kenelle:** Yli 4-vuotiaille.

► **Ennakkovalmistelut:** Haastattelukysymykset tai haastatteluaiheet. Kynä ja iso paperi.

► **Kesto:** 10–15 minuuttia / ryhmä tai pari.

Ohjeet:

Ryhmähaastattelu, 3–6 lasta ja ohjaaja. Istukaa rinkiin niin, että kaikki näkevät yhteisen ison paperin. Kysy lapsiryhmältä esimerkiksi, mitä he haluaisivat tehdä kerhossa tai mikä on heidän lempileikkinsä. Kuvitellaan, että mikä tahansa on mahdollista, jotta lasten mielikuvitus pääsee valloilleen. Pyri luomaan hyväksyvä ja turvallinen ilmapiiri (katso vinkit sivulta 5). Kirjoita vastauksia ylös. Voit myös piirtää lasten sanomisia isolle paperille. Lapsista on hauska seurata, kun heidän ajatuksensa puetaan kuviksi. Katselkaa yhdessä, mitä ideoita ja ajatuksia ryhmässä syntyi. Jokainen lapsi saa laittaa oman merkin kolmen mieluisimman idean kohdalle, siten valikoituvat eniten kannatusta saaneet ideat.

Kerro lapsille, mitä voidaan tehdä oikeasti ja milloin. Jos toiveet ovat hyvin lennokkaita, niitä voi toteuttaa mielikuvitusmaailmassa. Esimerkiksi: ”Minä haluaisin lähteä Linnanmäelle ja käydä kaikissa hurjissa laitteissa ja syödä 1 000 kiloa hattaraa” -toiveen voi toteuttaa niin, että voitte mennä Linnanmäelle joko musiikin, taiteen, näytelmän, leikkien tai liikunnan avulla.

Parihaastattelu, 2 lasta (sopii 6-vuotiaille) ja ohjaaja. Voit myös antaa lasten haastatella toisiaan. Tilanteeseen tulee lisää arvokkuutta, jos haastattelijalla on kädessään mikrofoni (lelu, jollei oikeaa ole saatavissa). Kerro lapsille, että nyt saatte haastatella toisianne eli kysyä toisiltanne kysymyksiä. Käykää läpi,

Lähde: MLL:n Kerhokysely 2012

VINKKEJÄ!

- Kuvat auttavat lasta usein hahmottamaan asioita paremmin kuin pelkät sanat. Voit siis käyttää haastattelutilanteissa apuna erilaisia valmiita, esimerkiksi kerhon teemaan liittyviä, kuvia.
- Lapset nauttivat myös itse kuvien ottamisesta ja niistä kertomisesta. Anna mahdollisuuksien mukaan lasten ottaa itse kuvia, esimerkiksi lempileluistaan, liikuntavälineistä, soittimista tai kavereistaan, ja kertoa niistä. Kuvia voi katsella vaikkapa tietokoneelta.
- Informoi vanhempia, että lapsi voi tuoda kerhoon kuvan tai kuvia jostain itselleen mieltäsi asiasta. Katselkaa kuvia yhdessä, ja lapset saavat kertoa omista kuvistaan.
- Haastattele lapsia myös esimerkiksi äitien- tai isänpäiväkorttia varten. Pyydä heitä kertomaan äidistään tai isästään, esimerkiksi, mistä he tykkäävät tai mitä lapset tekevät mieluiten vanhempiensa kanssa. Lapsista on kiva kertoa myös itsestään, omasta perheestään, lempiruuistaan ja lempiväreistään. Tee jokaisesta lapsesta esittely kerhon seinälle tai kansioon. Mukaan voit liittää lapsen piirustuksen ja valokuvan. Keksikää otsikko, esimerkiksi *Kuukauden kerholainen!*

mitä haastattelu tarkoittaa. Kerro, että esimerkiksi ensin toinen kysyy: ”Mistä sinä tykkäät? Mitä haluaisit tässä kerhossa tehdä? Mitä et halua tehdä tässä kerhossa?”, ja sitten on toisen vuoro kysellä. Sano lapsille, että ei ole oikeita tai vääriä vastauksia, vaan kaikki vastaukset ovat hyviä. Korosta, että haluat oikeasti kuulla jokaisen mielipitteen.

Kirjoita muistiin sekä kysymykset että vastaukset. Haastattelutilanteet voidaan videoida, jos siihen tarvittavat luvat ovat kunnossa.

Yksilöhaastattelu: Henkilökohtaisia ajatuksia kerhossa viihtymisestä saa joskus parhaiten selville olemalla lapsen kanssa kahden. Hyväksy lapsen vastaus sellaisenaan, mutta varmista, että olet ymmärtänyt ja kuullut oikein.

Kerhossa, johon osallistuvat lapset yhdessä aikuisen kanssa, aikuinen voi haastatella lasta. Seuraavia lauseen aloituksia voi hyödyntää haastattelussa:

- Minusta kerhossa on kivaa / ei ole kivaa silloin, kun...
- Tykkään tehdä kerhossa...
- Minulle tulee kerhossa hyvä/paha mieli, kun...

Piirretään tärkeitä asioita

Pyydä lapsia piirtämään asioita, joista he pitävät tai joita he haluaisivat kerhossa tehdä. Lapset voivat myös piirtää jostain muusta aiheesta oman kiinnostuksensa mukaan. Erityisen piirustushetkestä tekee se, että aikuinen on vieressä, kuuntelee ja keskustelee lasten kanssa. Piirtäessään tai kertoessaan piirustuksestaan lapsi usein vapautuu kertomaan hänelle tärkeistä asioista. Jos lapset saavat piirtämällä suunnitella kerhoon tekemistä ja ehdotukset toteutetaan, lapsen mielikuva itsestään aktiivisena toimijana vahvistuu: Minun suunnitelmani vaikuttivat siihen, mitä kerhossa tehtiin.

Unelmat kuviksi

- ▶ **Kenelle:** Yli 4-vuotiaille, 1–6 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Paperia, piirustusvälineet, esimerkiksi tussit.
- ▶ **Kesto:** 30–45 minuuttia.

Ohjeet: Kokoontukaa aluksi lasten kanssa pöydän ääreen. Kerro lapsille, että jokaisella on nyt mahdollisuus piirtää unelmiensa kerho. Voit selvittää unelma-sanan merkityksen esimerkiksi kertomalla, että unelmien kerho näyttää juuri siltä, miltä sinä haluat. Siellä on sellaisia tavaroita ja tehdään sellaisia asioita, joista sinä pidät. Varo kuitenkin antamasta liian tarkkoja esimerkkejä, joita lapsi voi kopioida. Jos haluat lasten piirtävän jostain muusta heille tärkeästä aiheesta, ohjeista heitä siihen.

Anna sen jälkeen lapsen piirtää vapaasti ja osoita olevasi kiinnostunut. Huolehdi siitä, että lapsella on työrauha ja riittävästi aikaa. Älä arvioi piirustustaitoa, vaan keskustele aiheista, joita lapsi tuo esille. Kannusta lapsia yksilölliseen suoritukseen. Jos keuhut kovasti tietynlaista kuvaa, muut yrittävät usein matkia. Joskus voi olla parempi, ettei lapsi näe muiden töitä ennen kuin on tehnyt omansa. Kirjoita kuvaan tai erilliselle paperille, mitä lapsi kertoo piirustuksestaan tai piirtämisen aikana. Varmista, että olet ymmärtänyt oikein kaikkien kuvien merkityksen. Jos kirjaat lasten kertomuksia, piirustushetkessä kannattaa olla vain kaksi lasta kerralla. Kerhossa mukana olevat muut aikuiset voivat myös osallistua piirtämiseen tai kirjoittaa paperille lapsen ajatuksia piirtämisen aikana.

Katselkaa piirustuksia myöhemmin yhdessä ryhmänä. Pyydä lapsia itse kertomaan, minkälainen olisi hänen unelmiensa kerho tai mitä he piirsivät. Jos lapset ovat piirtäneet konkreettisia ehdotuksia siitä, mitä kerhossa voisi tehdä, arpokaa missä järjestyksessä suunnitelmia toteutatte. Kun toteutatte suunnitelmia, tuo esille, kenen suunnitelman mukaan toimitte.

VINKKEJÄ!

- Aikuisen tehtävänä ei ole ehdottaa omia ideoitaan lapselle, koska lapset helposti tarttuvat niihin. Joskus voi kuitenkin olla hyvä, että aikuinen auttaa lasta pääsemään unelmoinnissa alkuun antamalla vaihtoehtoja. Pieni piirustusidea-pankki on siten hyvä olla valmiina.
- Jos lapsi ei oma-aloitteisesti piirrä, piirtämistä voi kokeilla uudelleen myöhemmin. Joskus lapsi ilmaisee itseään rohkeammin, kun saa piirtää ihan yksin. Tällöin lapselle tarjotaan mahdollisuus keskustella kuvasta jälkikäteen.
- Osoita arvostavasi lapsen työtä. Piirustuksia voi kerätä kansioon, joka viedään kotiin kerhokauden päätyttyä. Mikäli työ laitetaan esille kerhotilan seinälle, se on laitettava edustavalle paikalle. Lasten piirustuksista voi myös koota kirjan vanhemmille.

Rentoutuminen on tärkeää

Lapsi tarvitsee kerhon aikana myös rentoutumisen ja levon hetkiä. Positiivisten mielikuvien luominen avustetusti pienen tarinan avulla tarjoaa lapsille mahdollisuuden levähtää. Samalla voi kuulla lasten ajatuksia unelmien kerhosta. Positiiviset mielikuvat tuottavat myös mielihyvää. Lapselle on tärkeää, että aikuinen on kiinnostunut kuulemaan hänen ajatuksiaan.

Silmät kiinni ja unelmoimaan

- ▶ **Kenelle:** Yli 5-vuotiaille, 2–8 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Tarina, halutessa musiikkia taustalle, mahdollisesti patja jokaiselle lapselle.
- ▶ **Kesto:** 15 minuuttia.

Ohjeet: Pyydä aluksi lapsia menemään pötköttämään patjalle. Laita patjat tarpeeksi kauas toisistaan niin, että jokaisella on oma rauha. Pyydä lapsia ottamaan hyvä ja rento asento. Pyydä heitä myös sulkemaan silmänsä, koska se usein helpottaa mielikuvien syntymistä. Muista, että jotkut tuntevat silmät kiinni ollessaan olonsa turvatomiksi, joten anna lasten silloin pitää silmät auki. Laita rauhallista musiikkia soimaan taustalle.

Kehota sitten lapsia kuvittelemaan unelmiensa kerhoa tarinan aikana. Kerro tarinaa, jonka voit myös muokata omaan kerhoosi sopivaksi: ”Lähdet kotoa kerhoon. Sää on lämmin ja aurinkoinen. Sinulla on

rauhallinen ja hyvä olo. Olet nukkunut hyvin ja nautit päivästä. Kuljettuasi jonkin aikaa, alkaa kerhon pihana näkyä. Tulet pihalle. Siellä on juuri sellaisia asioita, joita toivot pihalla olevan. (Pieni tauko.) Pian on aika siirtyä sisälle. Kerhotila on edessäsi. Kerhon käytävät ja seinät ovat hienon väriset. Kerhossa on paljon kivoja leluja ja kalusteita. (Pieni tauko.) Ohjaaja aloittaa kerhon. Hän kertoo, että teette juuri niitä asioita, joita sinä haluat tehdä. (Pieni tauko.) Saat tehdä koko kerhokerran kivoja juttuja niin kauan kuin haluat. Lähdet kotiin hyvällä mielellä ja ajattelet: olipas minulla tänään kerhossa kivaa.” Soita musiikkia vielä hetken aikaa ennen kuin vaimennat sen taustalle.

Tämän jälkeen pyydä lapsia avaamaan silmänsä ja nousemaan istumaan. Kysy kaikilta, miltä heidän kerhonsa näytti. Mitä he tekivät siellä? Minkälaisia leluja tai tavaroita kerhossa oli? Mitä muut lapset ja ohjaaja tekivät kerhossa? Muista kuitenkin, ettei kenenkään ole pakko kertoa ajatuksistaan toisille. Kirjoita vastauksia itsellesi muistiin tai piirrä isolle paperille kaikkien nähtäväksi. Kerro lapsille, että oli kiva kuulla, minkälainen on heidän unelmiensa kerho.

Ota kerhotoimintaa suunnitellessasi huomioon, mitä lapset kertoivat. Jos lapset esimerkiksi kertoivat, että heidän kerhossaan leikittiin, järjestä lapsille aikaa leikkimiseen. Lasten unelmia kerhon värityksestä voi toteuttaa esimerkiksi pyytämällä lapsia piirtämään tietyn värisiä piirustuksia ja kiinnittämällä niitä seinälle tai hankkimalla mahdollisuuksien mukaan tietyn värisiä tekstiilejä ja koristeita kerhoon.

i Tärkeää tietää!

Lapset eivät välttämättä heti kerro, mitä heidän mieleensä tuli rentoutumisen aikana. Lapsi on kuitenkin saattanut nauttia mukavien asioiden miettimisestä ja saada tarpeellisen rentoutumishetken. Ole valmis palaamaan unelmiin myöhemmin, sillä ajatukset saattavat tulla esiin toiminnan lomassa.

Katsotaan kuvia

Lasten mielipiteitä, ajatuksia ja toiveita erilaisista kerhossa käytettävistä välineistä ja tarvikkeista voi kysellä kuvien ja kuvastojen avulla. Samoin voi keskustella myös siitä, miksi jotakin ei voi hankkia kerhoon tai jotain voi ehkä hankkia myöhemmin. Kerhotarvikkeista keskustellessa lapset voivat myös kertoa, mistä tekemisistä he pitävät. Jos lasten toiveita toteutetaan myöhemmin, he kokevat, että heidän toiveitaan kuunneltiin. Kokemus kuulluksi tulemisesta syntyy myös silloin, kun aikuinen ottaa lasten toiveet todesta ja perustelee oman näkemyksensä.

Mitä kerhoon tarvittaisiin?

- ▶ **Kenelle:** Yli 3-vuotiaille, 2–10 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Erilaisia leikattuja tai tulos-tettuja kuvia kerhon teemaan sopivista esineistä ja tarvikkeista, liimaa ja kartonkia.
- ▶ **Kesto:** 30 minuuttia.

Ohjeet: Kokoontukaa aluksi lasten kanssa pöydän ääreen. Voitte istua myös ringissä lattialla. Kerro, että nyt haluaisit kuulla, minkälaisia tarvikkeita lapset toivoisivat, että kerhossa olisi ja mitä lapset haluaisivat niillä tehdä. Jaa sitten jokaiselle lapselle nippu kuvia tai laita kuvat esille pöydälle tai lattialle. Katselkaa kuvia lasten kanssa yhdessä.

Kysy lapsilta:

- Mitä me tarvitsisimme tänne kerhoon?
- Onko kuvissa outoja välineitä?
- Mikä näyttää kiinnostavalta?
- Puuttuuko meiltä jotakin?
- Mitä olisi kiva tehdä?
- Jos saisit ihan itse valita, minkä näistä ottaisit?

Olisi hyvä, jos kaikki valitsemasi kuvat voitaisiin hankkia. Jos se ei ole mahdollista, kerro, että lasta kiinnostava esine on liian kallis tai muuten mahdoton hankkia. Unelmoidakin saa! Tärkeää ei ole itse kysyminen, vaan keskustelu ja yhteys lasten kanssa.

Pyydä sitten lapsia valitsemaan yksi mieleinen asia, joka saa olla sama kuin jollakin toisella. Liimatakaa mieluisimmat kuvat kartongille ja katselkaa niitä vielä yhdessä. Kuvia katsellessa voitte kiinnittää huomiota myös esimerkiksi esineiden muotoihin ja väriin tai laskea esineitä. Valitkaa yhdessä kootuista kuvista vielä mieluisin. Anna jokaisen laittaa esimerkiksi oma merkkinsä mieluisimman kuvan kohdalle.

Kerro lopuksi lapsille päätös: mitä hankitaan lasten toiveiden ja ehdotusten perusteella tai mitä teette toiveisiin liittyen. Kerro lapsille, milloin he pääsevät käyttämään valitsemaansa tavaroita kerhossa. Laita toiveet kartongille ja kartonki seinälle, ja kun lasten toiveiden mukaiset tavarat saapuvat tai kun toteutatte jotain toivetta, palauta lasten mieleen heidän toiveensa.

Lapset kerhoa toteuttamassa

Kun kerhotoiminta on käynnissä, lapsille on tärkeää tarjota mahdollisuuksia aktiiviseen osallistumiseen ja oman mielipiteensä ilmaisemiseen.

Kerholle säännöt

Lapset sitoutuvat sääntöihin paremmin, jos ovat saaneet olla itse niitä tekemässä. Yhteisten sääntöjen tekeminen edistää lasten sosiaalisten taitojen kehittymistä ja tasa-arvoisuutta. Yhteiset säännöt synnyttävät myös turvallisen, hyvän ryhmän, jossa kaikilla lapsilla on hyvä olla ja ketään ei jätetä ulkopuolelle.

Meidän kerhosäännöt

- ▶ **Kenelle:** Yli 3-vuotiaille, 2–12 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Valmiita kuvia erilaisista säännöistä, liima ja paperia tai paperia ja kyniä.
- ▶ **Kesto:** 20–30 minuuttia.

Ohjeet: Voit laittaa aluksi esimerkisääntöjä valmiiksi näkyville, esimerkiksi erilaisia kuvia (kuva halavasta lapsesta – saa tehdä, kuva lyövästä lapsesta – ei saa tehdä). Kuvat havainnollistavat sääntöjä. Voit käyttää valmiita kuvia tai tehdä niitä itse. Sopivia kuvia on muun muassa Papunetin nettisivustolla osoitteessa www.papunet.net.

Kokoontukaa rinkiin niin, että kaikki näkevät kuvat.

Käy lasten kanssa läpi, mitä sääntö tarkoittaa eli mitä saa tehdä ja mitä ei. Pyydä lapsia näyttämään kuvista, mitkä voisivat olla tämän kerhon sääntöjä. Päätäkää, mitkä säännöistä valitaan ”meidän kerhon säännöiksi”. Valitut kuvat (säännöt) voi liimata tai piirtää yhdelle isolle paperille. Kiinnitä sääntötaulu seinälle tai laita se itsellesi esimerkiksi kansioon, jos kerhotilan seinälle ei voi kiinnittää mitään. Näin voitte lasten kanssa ottaa kuvat esille ja palata sääntöihin tarvittaessa.

VINKKEJÄ!

- Voit myös vain jutella yhteisistä säännöistä ja kirjoittaa ne ylös. Isompia lapsia voi pyytää myös itse piirtämään paperille heidän mielestään tärkeän säännön. Yhdessä sovitaan, mitkä ovat tämän kerhon säännöt ja laitetaan lasten piirustukset esille.

töihin tarvittaessa. Muistakaa kirjoittaa myös sääntöjä siitä, mitä kerhossa saa tehdä.

Lopuksi jokainen lapsi voi kirjoittaa oman nimensä tai piirtää kuvansa sääntötauluun sen merkiksi, että hän on sitoutunut sääntöihin.

Mielipiteen ilmaisua

Lapsia voi leikin avulla harjaannuttaa ilmaimaan oman mielipiteensä. Lapsi saa kokeilla leikkisä erilaisia rooleja. Hän on vuoroin ilmaisemassa mielipiteensä, vuoroin miettimässä, mitä toisilta kysyttäisiin ja siten ikään kuin ohjaamassa toimintaa.

Minä tykkään leikkiä polttopalloa, tykkäätkö sinä?

- ▶ **Kenelle:** Yli 4-vuotiaille, 5–10 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Halutessa esimerkiksi maalarinteippiä, katso oheinen vinkki.
- ▶ **Kesto:** 10–20 minuuttia.

Ohjeet: Asettukaa lasten kanssa piiriin. Pohjusta leikkiä kertomalla, että leikin avulla lapset voivat tutustua toisiinsa. Samalla jokainen saa kertoa, mistä asioista tykkää. Leikkijöille voi antaa myös tarkemmat ohjeet siitä, mihin kysyttävien asioiden pitäisi liittyä, esimerkiksi kerhossa tehtäviin asioihin.

Kerro leikin säännöt: Piirin keskellä olija sanoo jonkun asian, josta pitää, esimerkiksi ”Minä tykkään leikkiä polttopalloa. Tykkäätkö sinä?” Kaikki, jotka tykkäävät leikkiä polttopalloa, vaihtavat paikkaa. Piirin keskellä olija yrittää ehtiä jonkun paikalle rinkiin. Ilman paikkaa jäänyt jää keskelle ja hänestä tulee uusi kysyjä. Jos kukaan ei ole samaa mieltä, piirin keskellä olija saa sanoa uuden asian. Asetu leikin vetäjänä ensimmäisenä keskelle ja sano: ”Minulla on tänään hyvä mieli. Onko sinulla?” Jää aluksi pari kertaa keskelle ja kysy myös ihan konkreettisia, helppoja kysymyksiä, kuten ”Minä tykkään soittaa marakasseja. Tykkäätkö sinä?”

Kysy lopuksi: ”Minä tykkäsin leikkiä tätä leikkiä. Tykkäsitkö sinä?” Korosta sitten, että ihmiset tykkäävät eri asioista, mutta voivat silti olla hyviä ystäviä keskenään. Voitte laulaa piirissä käsi kädessä esimerkiksi Tule ystäväksi -laulun tai sanoa käsiä heilutellen ”Kiitos tästä leikistä, se oli kiva!”

VINKKEJÄ!

- Jos lasten on vaikea oivaltaa paikan vaihtamista, voit olla itse koko ajan keskellä. Kysy lapsilta ”Ketkä tykkäävät jalkapallosta, käsi ylös” ja pyydä niitä, joilla on käsi ylhäällä, vaihtamaan paikkoja. Tällöin leikistä puuttuu se jännitys, ehtiikö keskellä olija napata jonkun paikan. Leikkiä voi vaikeuttaa, kun idea on tullut tutuksi.
- Leikkipiirissä olevien paikat kannattaa merkitä siltä varalta, että jonkun väittämän kohdalla lähes kaikki lapset vaihtavat paikkaa. Kun paikat on merkitty, piiri pysyy paremmin kasassa ja lasten on helpompi löytää vapaille paikoille. Merkki voi olla vaikka teippi lattiasa tai istuintyyny. Leikkiä voi pelata myös tuolileikinä. Jos leikkiä leikitään ulkona, omana paikkana voi toimia hiekkaa piirretty ympyrä.

Yhteispiirtämistä

Yhteispiirustus kehittää ryhmän yhteistyökykyä ja turvallisuuden tunnetta. Ihan pienetkin lapset voivat osallistua yhteiseen tekemiseen. Yhteistä piirustusta tehdessä voi harjoitella myös oman vuoron odottamista ja toisten huomioimista. Piirustuksesta ohjaaja

voi nähdä, mitä lapsille tulee mieleen tietystä teemasta. Voit hyödyntää piirustuksessa tulleita asioita ja ideoita myöhemminkin kerhossa.

Piirrämmme yhdelle isolle paperille

- ▶ **Kenelle:** Yli 2-vuotiaille, 3–8 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Värikyniä, vesivärit ja siveltimet, yksi iso paperi (esimerkiksi useampi A3-kokoinen paperi yhteen teipattuna).
- ▶ **Kesto:** 20–30 minuuttia.

Ohjeet: Kokoontukaa rinkiin. Keskustelkaa lasten kanssa siitä, millaisissa asioissa tarvitaan yhteistyötä (esimerkiksi jos joku asia painaa liikaa yksin kannettavaksi tai joku tehtävä on liian iso yksin tehtäväksi). Kerro lapsille, että nyt pitäisi tehdä yhdessä hieno taideteos todella isolle paperille. Kiinnitä yksi suuri paperi lattiaan tai seinälle.

Halutessasi voit antaa lapsille piirustukseen aiheen, esimerkiksi meidän kerho, kevät, unelmat jne. Pyydä lapsia piirtämään paperille rinnatusten. Kerhossa mukana olevat aikuiset voivat osallistua piirtämiseen. Katsokaa lopuksi, miten hieno yhteisestä taideteoksesta tuli. Jutelkaa, mitä kaikkea kuvassa näkyy.

Jos ryhmässäsi on 5–6-vuotiaita lapsia, heidän kanssaan voi kokeilla yhteisen kuvan muodostamista yhdessä mutta vuorotellen. Sopikaa, kuka lapsista aloittaa. Aloittaja piirtää yhden kuvan. Tästä eteen-

VINKKEJÄ!

- Voit palata piirustukseen myöhemmin muuta toimintaa ohjatessasi ja suunnitellessasi. Esimerkiksi: ”Teille tuli keväästä mieleen perhoset. Leikitäänkö nyt perhosleikki.”/ ”Teille tuli keväästä mieleen perhoset. Mitä muita hyönteisiä voi keväällä nähdä? Miten perhoset kehittyvät? Tutkitaanpa tästä kirjasta perhosen eri vaiheita”.
- Lapsen piirustuksen ei aina tarvitse esittää mitään erityistä ja se on silti arvokas. Yhdessä piirtäminen on lapsille yleensä hyvä kokemus ja vahvistaa ryhmänä toimimista. Kiinnostunut aikuinen lasten rinnalla saa piirtelyn lomassa kuulla kiinnostavia juttuja lapsilta. Kirjoita juttuja muistiin.

päin jokainen vuorollaan valitsee haluamansa värin ja täydentää piirustusta ja palauttaa värin pöydälle merkiksi osuutensa päättymisestä. Samanikäisten lasten kanssa voi tehdä yhteispiirustuksen myös siten, että jokainen piirtää omaa kuvaa, kunnes kuuluu jokin äänimerkki. Äänimerkin jälkeen lapset vaihtavat paikkaa, esimerkiksi siirtymällä myötöpäivään vieressä olevalle paikalle. Lapset saavat jatkaa toistensa tekemiä kuvia tai piirtää toisten kuvien viereen oman kuvansa. Työn tekeminen jatkuu niin kauan, kunnes joku ryhmäläisistä tai ohjaaja ehdottaa työn olevan valmis. Jos toiset hyväksyvät ehdotuksen, piirtäminen lopetetaan. Valmis piirustus asetetaan nähtäville ja siihen tutustutaan yhdessä. Millainen siitä tuli? Mitä se kuvaa? Miltä tuntui piirtää yhdessä?

Sadutus

Sadutuksessa aikuinen kuuntele lasta niin, että lapsi saa kertoa omin sanoin juuri sellaista satua kuin itse haluaa. Lapsi kokee tällaisen merkittävänä, ja se kehittää myös hänen tarinankerrontataitojaan. Kannustava suhtautuminen lapsen kertomukseen vahvistaa lapsen itsetuntoa. Yhdessä tehtyjä satuja tai toisten lasten satuja on myös hauska kuunnella.

Kasvatustieteen tohtori Liisa Karlssonin teoksessa Sadutus – Avain osallistavaan toimintakulttuuriin (2003) on lisätietoa sadutus-menetelmästä.

Kerro minulle satu!

- ▶ **Kenelle:** Yli 4-vuotiaille, 2–5 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Kynää ja paperia.
- ▶ **Kesto:** 10–20 minuuttia.

Ohjeet: Kokoontukaa lasten kanssa lähekkäin, mieluiten rinkiin tai pöydän ääreen. Kerro lapsille, että nyt he saavat kertoa sadun: ”Kerro satu, sellainen kuin itse haluat. Kirjoitan sen juuri niin kuin sen minulle kerrot.”

Sadutusta voi tehdä yhdelle lapselle, pareittain tai pienelle ryhmälle kuitenkin enintään viisi lasta kerrallaan. Silloin kun mukana on useampi lapsi, lapset keksivät satua vuorotellen virke tai asia kerrallaan.

Muista sadutusohjeet:

- Sadutusilmapiiriin tulee olla hyväksyvä, kaikenlaiset sadut ovat yhtä arvokkaita.
- Ole aidosti kiinnostunut siitä, mitä jokainen lapsi haluaa kertoa.
- Sadutuksessa ei pyritä tiettyyn, saduttajan määrittelemään lopputulokseen.
- Satua ei arvostella tai arvioida eikä sen kautta tulkita kertojaa.
- Lupa sadun kirjoittamiseen pitää kysyä lapselta avoimesti.
- Kirjoita kertomus sana sanalta lapsen nähden. Näin lapsi voi seurata, kuinka puhe muuttuu kirjoitetuksi kieleksi ja toisaalta kirjoitettu puheeksi.
- Älä korjaa tai muuta kertomusta, sillä itse sanoma on tärkeä.
- Voit keskeyttää kerrontaa välillä, jotta ehdit kirjoittaa kaiken ylös.
- Sopikaa, mitä kertomukseen merkitään, esimerkiksi kertojan nimi, ikä, kerrontapaikka, päivämäärä, kirjaaja ja muut kuulijat.
- Lue lopuksi satu lapselle, ja vain jos lapsi haluaa muuttaa tekstiä, se tehdään. Sadusta voi piirtää kuvan ja sitä voi lukea lapsen luvalla myös muille. Jos lapset ovat kerhossa tutun aikuisen kanssa, voivat tutut aikuiset saduttaa lapsia. Kerro silloin edellä mainitut sadutusohjeet aikuisille.

VINKKEJÄ!

- Saduttaessasi ryhmää kannusta lapsia ennen yhteistä sadutushetkeä odottamaan kerrontavuoroaan. Voit kertoa heille myös, että tarinan juoni ja lopputulos on kaikille yllätys, joka nyt yhdessä keksitään. Mainitse myös aluksi, ettei ole oikeita tai väärinä satuja, vaan kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa kertomukseen. Voit keskeyttää välillä kerrontaa ja jakaa tarvittaessa puheenvuoroja, niin että jokainen saa kertoa vuorollaan.
- Ehdota yhteistä leikkiä, jumppaa, askartelua tai laulua sadun aihepiiristä. Voit myös koota sadut kerholaisten yhteiseksi kirjaksi tai muistoiksi jokaisen kerholaisen omaan kansioon.

Tehdään näytelmä

Yhdessä satuilu ja se, että aikuinen on kiinnostunut kirjoittamaan satua muistiin, on jo lapsille merkittävä kokemus. Jos sadusta vielä muokataan yhteinen näytelmä, johon otetaan mukaan jotain rekvisiittaa, saavat lapset vielä vahvemmin kokea, että heidän tekemisellään on merkitystä ja sitä arvostetaan. Lapset saavat myös tehdä ja esittää näytelmää. Yhteinen projekti vahvistaa parhaimmillaan ryhmän yhteenkuuluvuutta ja opettaa yhdessä toimimista.

Sadusta näytelmäksi

- ▶ **Kenelle:** Yli 5-vuotiaille, 5–10 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Kynää ja paperia, rooli-vaatteita ja muuta rekvisiittaa tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan.
- ▶ **Kesto:** 15–60 minuuttia (aikaa menee enemmän, jos näytelmä näytellään samalla kertaa).

Ohjeet: Kokoontukaa rinkiin. Kerro lapsille, että tarkoitus on tehdä sadusta näytelmä. Kaikki kerholaiset osallistuvat sadun kertomiseen. Ohjaaja jakaa puheenvuorot. Anna lasten kertoa satua mahdollisimman vapaasti. Voit kuitenkin auttaa kaikkia lapsia

osallistumaan sopimalla ensin yhdessä lasten kanssa sadun tapahtumapaikan. Sadun aloitukseksi voit ehdottaa Olipa kerran -aloitusta. Kannusta jokaista lasta kertomaan, mitä hän itse tekee sadussa. Voit myös kysyä hiljaisempien ja arempien lasten mielipiteitä. Näin kaikkien mielipiteet huomioidaan, ja kaikki voivat hyväksyä lopputuloksen.

Ohjeet näytelmän tekemiseen:

- Kirjoita lasten satu paperille.
- Lue satu lapsille ja kerro, että sitä pitää hieman muokata, jotta siitä saadaan näytelmä. Muokkaa tekstiä mahdollisimman vähän.
- Jaa satu kohtauksiin ja etsi tarvittavaa rekvisiittaa. Voit tuoda kotoa valmiiksi joitain huiveja, hattuja tai muuta sellaista. Hanki tarvittaessa sopivaa musiikkia, soittimia ja kohdevalaisin.
- Sopikaa jokaiselle lapselle mieleinen rooli tai muu tehtävä.

Harjoitelkaa ja etsikää yhdessä sopivia toteutus-tapoja ja vuorosanoja. Usein on hyvä ratkaisu, että aikuinen lukee satua ja seuraa, että kaikki ehtivät näytellä. Näytelkää näytelmää niin kauan kuin se tuntuu kaikista mukavalta. Anna lasten tehdä ehdotuksia kesken esityksenkin.

VINKKEJÄ!

- Tehkää näytelmästä esitys vanhemmille. Pyydä lapsia tuomaan roolivaatteita ja muita tarvikkeita kotoa. Jos kerhossa on kaksi ohjaajaa, esityksen voi myös videoida. Muistakaa kysyä videointiin tarvittavat luvat vanhemmilta!
- Pienelläkin tekemisellä saa hyvän näytelmän! Yhteisen sadun näytteleminen vaatimattomillakin rooliasusteilla on elämys lapsille. Tärkeintä ei ole lopputulos, vaan yhdessä tekeminen, lasten oman luovuuden tukeminen sekä yhteys lasten ja aikuisten kesken.

Yhteisen leikin rakentaminen

Leikki on lapselle ominainen tapa toimia. Leikki on paljon muutakin kuin ajanvietettä. Leikin kautta lapsi oppii monia asioita ja saa myös aitoa mielihyvää. Yhdessä rakennettu leikki luo yhteenkuuluvuuden tunnetta ja osallistaa jokaista lasta leikkiin. Aikuisen mukana olo on arvokas kokemus lapsille. Aikuisen voi myös rikastuttaa leikkiä omalla panoksellaan ja olla ohjaamassa leikkiä niin, ettei kukaan jää sen ulkopuolelle. Toisaalta lapsen näkökulmasta on merkittävää, että aikuinen on myös lasten ”ohjailtavissa”.

Leikitäänkö kauppaa?

- ▶ **Kenelle** Yli 2-vuotiaille, 3–10 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Mahdollisesti tiedote kotiin.
- ▶ **Kesto:** Noin 30–60 minuuttia.

Ohjeet: Kuulostele ja kysele lapsilta, mikä leikki heitä voisi kiinnostaa. Voit antaa myös vaihtoehtoja. Tärkeintä on ottaa lapset mukaan leikin suunnitteluun. Tee tiedote, jonka jaat lasten vanhemmille. Kerro, että aiotte rikastuttaa lasten leikkiä rakentamalla yhdessä uudenlaisia leikkiympäristöjä. Pyydä vanhempia tuomaan kotoa leikkiin sopivia tarvikkeita, kuten esimerkiksi kauppa-leikkiin maitopurkkeja ja muuta myytävää, sairaala-leikkiin sidetarpeita, laastareita.

Valmistele riittävän kokoinen tila leikille. Kerro lapsille, että nyt rakennamme yhdessä kaupan tai muun lasten ehdottaman leikin. Kysele lasten ajatuksia siitä, mitä kaupassa pitäisi olla ja miten sen voisi rakentaa. Siirtäkää lasten kanssa pöytiä ja hyllyt, jotta saatte tilaa, ja valmistelkaa muu ympäristö. Askarrelkaa lisää tarvikkeita, esimerkiksi rahoja kauppaan, kirjastokortteja kirjastoon, kylttejä, postilaatikko. Ota itsellesi roo-

li leikissä. Vaihdelkaa rooleja ja nauttikaa. Katso, että kaikki halukkaat pääsevät mukaan leikkiin.

Jos leikki pitää purkaa muiden kerhotilan tarvitsevien vuoksi, laittakaa rekvisiitat talteen, esimerkiksi pahlilaatikoon, ja rakentakaa leikki taas ensi kerralla. Leikkiä kannattaa jatkaa ryhmässä niin kauan kuin intoa riittää. Leikkiä voi myös kehittää ja uusia tarvikkeita ja elementtejä lisätä leikkiin tarpeen mukaan. Huom. Vanhat vaatteet, kankaat, purkit, tölkit ja pulot muuttuvat leikissä aarteiksi. Vanhoja esineitä tuunaamalla voidaan loihkia todentuntuisia mielikuvia ja samalla tarjota leikin riemua sekä oppimiskokemuksia lapsille.

Arviointi lasten kanssa

Toimintaa voi arvioida yhdessä lasten kanssa. Arvioinnin tuloksia voi hyödyntää uutta kerhoa suunniteltaessa.

Lelu avuksi arviointiin

Lasten mielipiteitä, ajatuksia ja kuulumisia voi kysellä käsinuken tai muun lelun avulla. Lapset vastaavat usein aikuisen esittämiin kysymyksiin niin kuin luulevat, että aikuinen haluaa vastattavan. Lapsi haluaa vastata ”oikein”. Tai sitten he vastaavat usein vain ”ihan kivaa” miettimättä sen enempää. Aikuisen tehtävänä on yrittää tehdä tilanteesta lapselle mieluisa ja yrittää houkutellessa lasta vastaamaan avoimesti. Käsinukelle tai jollekin lelulle kertominen voi olla lapsen mielestä helpompaa ja hauskeempaa ja tekee tilanteesta vähemmän virallisen.

Saku tahtoo tietää

- ▶ **Kenelle:** Yli 2-vuotiaille, 5–10 lasta.
- ▶ **Ennakovalmistelut:** Käsinukke tai muu lelu, muutamia kysymyksiä mietittynä.
- ▶ **Kesto:** 10–15 minuuttia.

Ohjeet: Istukaa lasten kanssa rinkiin. Kerro lapsille, että käsinukke tai joku muu hahmo on tullut kyselemään kerholaisilta, millaista kerhossa on. Voit olla joko esillä käsinuken tai muun lelun kanssa tai mennä sermin taakse, kuten nukketeatterissa. Pyydä jokaista vuorollaan kertomaan omin sanoin esimerkiksi, millaista kerhossa on ollut. Käsinukke tai lelu voi esittää myös kysymyksiä, joita erityisesti haluat omasta kerhostasi tietää. Esimerkiksi: Minkälaista teillä on ollut täällä kerhossa? Mitä kaikkea te olette tehneet? Mikä on ollut kivointa? Mikä on ollut vaikeinta? Mitäs muuta olisitte vielä halunneet tehdä? Kerhossa mukana olevat aikuiset voivat olla mukana ringissä.

Kerro lopuksi lelulle tai nukelle myös omista kokemuksistasi. Laita se jonnekin arvokkaasti nukkumaan tai vaikkapa kurkkimaan, mitä kerhossa tapahtuu. Lelulle tai nukelle lapsi voi myös vaikkapa kertoa, jos kerhossa jokin asia harmittaa tai ilahduttaa.

Kuva avuksi arviointiin

Lapsia voi pyytää arvioimaan kerhoa niin, että he saavat laittaa esimerkiksi legopalikan sellaisen kuvan

kohdalle, jossa on kaikista kivoin tekeminen. Kuvissa voi olla yksittäisiä puuhia, joita kerhossa yleensä tehdään, tai tiettyyn kerhokertaan liittyviä asioita. Kuvat voi korvata myös esineillä. Tämän arvioinnin avulla lapsetkin saavat nähdä kyselyn tulokset.

Eri kerhokerroista voi ottaa valokuvia. Kerhokauden lopuksi voit niiden avulla pyytää lapsia arvioimaan eri kerhokertoja. Hymynaamat voivat olla apuna mielipiteen ilmaisemisessa. Kuvat auttavat lasta muistamaan, mitä kerhossa on tehty. Hymynaamojen avulla lapset voivat myös helposti ilmaista ajatuksiaan ilman sanoja.

Kerhon kivat jutut

- ▶ **Kenelle:** Yli 4-vuotiaille, 2–10 lasta.
- ▶ **Ennakovalmistelut:** Esimerkiksi duplologoja tai muita rakennuspalikoita, joita on helppo kasata päällekkäin. Kuvia eri tekemisistä kerhossa tai vaihtoehtoisesti eri tekemisiä kuvastavia esineitä (esimerkiksi sivellin, soitin, kirja, liikuntaväline tms.).
- ▶ **Kesto:** 10–15 minuuttia.

Ohjeet: Kokoontukaa lasten kanssa niin, että kaikki näkevät kuvat tai esineet, jotka ovat pöydällä tai lattialla. Kerro lapsille, että haluat kuulla, mikä kerhossa tehdyistä asioista on lasten mielestä ollut mukavaa

VINKKEJÄ!

- Ottakaa tavaksi kerhon alussa kysellä lasten kuulumisia leikin avulla ja jokaiselta lapselta vuorotellen. Erityisesti pienten lasten kanssa ryhmässä on hyvä olla joka kerhokerralla mukana ryhmän oma maskottipehmolelu tai -käsinukke, joka tervehtii lapsia alussa ja jolle viikutetaan kerhokerran lopuksi. Leluhahmolle kertomista voit käyttää myös toiminnan suunnittelussa apuna niin, että lapset voivat kertoa omia toiveitaan nukelle tai lelulle.
- Voit korostaa jokaisen lapsen kertomisvuoroa heittämällä pehmolelun lapselle, ja lapsi heittää lelun oman juttunsa jälkeen takaisin. Näin lelu kiertää lapselta toiselle, ja lapset jaksavat keskittyä hyvin toimintaan, koska on jännää odottaa, milloin oma vuoro tulee.

ja onko tehty jotain sellaista, mikä ei ole tuntunut mukavalta. Pienten lasten kanssa kannattaa tehdä arviointi heti kerhokerran jälkeen, sillä heidän on vaikea muistaa asioita pitkän ajan kuluttua.

Näytä lapuilla olevat valokuvat, sanat tai esineet ja kerro samalla, mistä tekemisestä on kysymys. Varmista, että lapset tietävät, mistä tekemisestä puhutaan milloinkin. Anna jokaiselle lapselle kaksi eriväristä legoa tai palikkaa ja pyydä laittamaan toinen siihen, mikä oli kaikista kivointa ja toinen siihen, mikä oli vähiten kivointa. Pienemmille lapsille kannattaa antaa vain yksi palikka kerrallaan. Legot tai palikat kasataan päällekkäin, jolloin nähdään, mihin muodostuvat pisimmät tornit. Kerhossa mukana olevat aikuiset voivat myös osallistua arviointiin.

Kun kaikki lapset ovat tehneet arvioinnin, katsotaan tulokset yhdessä ja keskustellaan vielä perusteista. Kirjaa tulokset ylös paperille tai ota valokuva itsellesi legotorneista. Ota arviointi huomioon kerhotoiminnan jatkoa suunnitellessasi. Panosta niihin asioihin, joista lapset pitivät ja kehitä sitä toimintaa, josta pidettiin vähiten.

Kivoin kerhokerta

- ▶ **Kenelle:** Yli 4-vuotiaille, 2–10 lasta.
- ▶ **Ennakkovalmistelut:** Suunnittelu- tai toteutusvaiheessa tehdyt kuvat tai jokaisesta kerhokerrasta otettu valokuva, josta näkee, mitä tehtiin. Vaihtoehtoisesti kuvia tai esineitä, jotka liittyvät kuhunkin kerhokertaan tai tiettyyn tekemiseen tietyllä kerralla. Ilmekortit eli hymiökuvat.
- ▶ **Kesto:** 15–30 minuuttia.

Ohjeet: Asettukaa lasten kanssa rinkiin niin, että kaikki näkevät esillä olevat kuvat tai esineet. Kuvat eri tekemisistä kerhossa on kiinnitetty seinälle tai ovat lasten edessä maassa. Kerro lapsille, että nyt katsotaan, mitä kerhossa on tehty syksyn tai kevään aikana. Sano lapsille, että he saavat kertoa, mitä ovat pitäneet eri puuhista, joita kerhossa on tehty.

Muistele lasten kanssa, mitä kerhossa on tehty eri kerhokerroilla. Anna lasten laittaa hymynaamoja kuvien kohdalle merkiksi, mikä oli kivaa 😊 ja mikä ei 😞. Voit kysyä lapsilta, miksi joku oli tai ei ollut kivaa. Jos haluat tietää tarkemmin eri kerhokerroista, kysy jokaisen kerran kohdalla: Mitä tehtiin? Millaista sitä oli tehdä? Mikä oli mukavinta tuolla kerralla? Tekivätkö kaikki lapset kaikkia juttuja? Jutustelu onnistuu parhaiten pienemmän porukan kanssa. Voit myös käyttää lelua jakamaan vuoroja. Älä johdattele lapsia vastauksissa vaan anna heidän kertoa

VINKKEJÄ!

- Arvioinnin tekemistä kannattaa harjoitella. Pyydä lapsia valitsemaan mieluisimmat asiat esimerkiksi eläinten kuvista, väreistä tai leluista. Jos lapset saavat valita esimerkiksi kivoimman lelun tai liikuntavälineen, johdata heidät leikkimään tai liikkumaan sen pariin. Näin lapset tottuvat siihen, että mielipiteellä on oikeasti merkitystä ja he miettivät seuraavalla kerralla tarkasti, mitä sanovat. Kokemuksen avulla lapset tottuvat tämänkaltaiseen arviointiin.
- Voit myös kiinnittää kuvat eri puuhista jonkun purkin reunaan ja pyytää lapsia tiputtamaan esimerkiksi erivärisiä puuhelmiä siihen purkkiin, jonka kyljessä on kuva kaikista kivoimmasta tekemisestä. Helmiä voi laskea yhdessä tai vain katsella, missä purkissa on eniten, missä vähiten.
- Lapsista on kiinnostavaa nähdä, mitä kerhossa tullaan tekemään. Voit siis laittaa jo suunnitteluvaiheessa kaikki kerhokerrat kuvina ja sanoina kerhotilan seinälle peräkkäin ikään kuin madoksi. Kerhokauden lopussa voit käyttää suunnittelumatoa hyväksi arvioinnissa ja käydä sitä jokaisella kerhokerralla lasten kanssa yhdessä läpi. Vaihtoehtoisesti voit ottaa valokuvia jokaisesta kerhokerrasta ja käydä niitä yhdessä lasten kanssa läpi kerhon päätyttyä. Muistathan, että lapset kuvaavat mielellään myös itse! Lapset voivat siis ottaa kuvia jokaisella kerhokerralla.

vapaasti. Kerhossa mukana olevat aikuiset voivat myös osallistua arviointiin. Katsokaa vielä yhdessä, mistä tekemisistä tykättiin. Isommilta lapsilta voit kysyä, mitä he olisivat jättäneet pois, mitä olisi voinut olla lisää tai mitä he jäivät kaipaamaan. Kirjoita kaikki vastaukset ylös itsellesi, jotta muistat seuraavaa toimintaa suunniteltaessa, mitä puhuit lasten kanssa.

Huom. Pienten lasten kanssa kannattaa tehdä arviointi joka kerhokerran jälkeen, sillä heidän on vaikea muistaa asioita pitkän ajan jälkeen!

Arvioidaan ilman sanoja

Aina ei tarvitse kertoa ääneen ja perustella omia mielipiteitään. Arvioimisessa voi käyttää myös mielikuvaa liikennevaloista: punainen = ei ollenkaan mukavaa, keltainen = ihan mukavaa, mutta ei kaikista mukavinta, vihreä = todella mukavaa. Peukalolla ää-

nestäminen on helppo tapa kysyä lasten mielipidettä. Lasten on helpointa osallistua arviointiin, kun heille annetaan konkreettisia välineitä ilmaista mielipiteensä. Näissä arviointitavoissa lapset saavat ilmaista tunteiltaan ilman sanoja.

Janan tai nurkkaleikin avulla voi nopeasti ja helposti ”äänestää jaloillaan”. Tähän arviointiin osallistuvat yleensä mielellään myös ne lapset, jotka arastelevat kertoa ajatuksistaan ryhmässä.

Liikennevalot

- ▶ **Kenelle:** Yli 4-vuotiaille, 3–10 lasta.
- ▶ **Ennakovalmistelut:** Punainen, keltainen ja vihreä paperilappu, pallo tai palikka (mieluiten jokaiselle kerholaiselle omat).
- ▶ **Kesto:** 5–10 minuuttia.

Ohjeet: Varmista, että liikennevalot ovat kaikille tuttu juttu. Kerro tarvittaessa, mitä tietty väri valoissa tarkoittaa. Käytä vain kahta väriä, jos se tuntuu selkeämmältä.

Pyydä lapsia nostamaan väri sen mukaan, mitä he jostakin asiasta ajattelevat. Kysy yleisesti: ”Oliko kerhossa tänään kivaa?” tai yksityiskohtaisemmin: ”Oliko polttopallo tänään mielestäsi kivaa?” Voit toki kysellä liikennevalojen avulla lasten ajatuksia mistä tahansa teemasta. Voit esittää lisäkysymyksiä ja pyytää perusteluja tietyn värin valitsemiseen. On kuitenkin hyvä, että lapset saavat ilmaista joskus mielipiteensä sen kummemmin perustelematta. Kerhoon osallistuvat aikuiset voivat olla mukana arvioinnissa.

Peukaloarviointi:

- ▶ **Kenelle:** Yli 3-vuotiaille, 3–10 lasta.
- ▶ **Kesto:** 5–10 minuuttia.

Ohjeet: Pyydä lapsia näyttämään peukalolla, mitä he ajattelevat eri asioista. Peukalo ylös = tykkään, peukalo alas = en tykkää. Isommat lapset voivat myös näyttää peukkua sivulle = en osaa sanoa tai tykkään jonkun verran.

Äänestä jaloillasi

- ▶ **Kenelle:** Yli 3-vuotiaille, 4–10 lasta.
- ▶ **Ennakovalmistelu ja tarvikkeet:** Tarvittaessa janan päiden tai neljän nurkan merkityksiä kuvaavat kuvat.
- ▶ **Kesto:** 10–15 minuuttia.

Ohjeet: Jana: Sano lapsille, että huoneen poikki menee viiva, jonka toisessa päässä on kyllä ja toisessa ei.

Pienempien kanssa kannattaa laittaa maahan jokin konkreettinen merkki, esimerkiksi naru tai matto. Voit auttaa lapsia hahmottamaan janojen eri päiden merkitystä laittamalla sinne esimerkiksi hymyäämat 😊 ☹️. Esitä lapsille kysymyksiä, jotka liittyvät juuri kyseiseen kerhokertaan, kuten esimerkiksi ”Tänään mukavin laulu oli se uusi laulu”, ”Tänään minua kiukutti tänne tullessa”. Pyydä lapsia asettumaan janalle (viivalle) sen mukaisesti, mitä he ajattelevat eli joo- tai ei -pään.” Janan avulla voi kysyä mielipiteitä ihan mistä asiasta tahansa. Jos lasten on vaikeaa hahmottaa leikkiä, voit aluksi kysyä kysymykset ja pyytää lapsia viittaamaan. Ohjaa sitten lapset oikeaan päähän janaa. Myös kerhossa mukana olevat aikuiset voivat hakea oman paikkansa janalta.

Neljä nurkkaa: Sano lapsille, että huoneen jokaisessa nurkassa on joku tekeminen, esimerkiksi kyseiseen kerhokertaan liittyvä. Laita nurkkiin kuvat tekemisistä tai konkreettiset esineet kuvaamaan nurkan merkitystä. Esimerkiksi: ensimmäiseen nurkkaan pallo, toiseen hulahulavanne, kolmanteen sählymaila, neljälanteen hernepusseja. Nurkissa voi tietysti olla myös muita asioita, vaikka eläinten kuvia, jos haluat kuulla lasten mielipiteitä eri eläimistä.

Pyydä lapsia menemään siihen nurkkaan, jossa on tekeminen tai asia, josta he pitävät eniten tai vähiten. Vaihda esineitä ja kuvia ja kysy uudestaan. Myös tähän voivat kerhossa mukana olevat aikuiset osallistua.

Oppaassa kerrotaan, miten alle kouluikäisiä lapsia voidaan ottaa mukaan kerhon suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Opas on suunnattu MLL:n kerhotoimintaan. Sitä voi käyttää soveltuvin osin myös perhekahviloissa.

MANNERHEIMIN
LASTENSUOJELULIITTO

